

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Lausunto työryhmämietinnöstä ”Eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpano” (oikeusministeriön julkaisusarja *Mietintöjä ja lausuntoja* 17/2016)

Viite: OM 13/41/2014

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry esittää pyydettyinä lausuntonaan seuraavaa:

1. Lähtökohdat

Tuomariliitolta on pyydetty lausuntoa rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2014/41/EU) kansallisesta täytäntöönpanosta, josta on laadittu yllä mainittu oikeusministeriön työryhmämietintö. Direktiivi on hyväksytty huhtikuussa 2014 ja se on saatettava kansallisesti voimaan 21.5.2017. Direktiivi liittyy pyrkimykseen koota unionin jäsenvaltioiden välisiä oikeusapumenettelyitä rikosasioissa koskevat säännökset yhteen.

2. Kannanotot

Tuomariliitto pitää direktiivin tavoitetta sinänsä kannatettavana, sillä nykyisellään oikeusavun lainsäädännölliset instrumentit ovat useassa eri lähteessä, mikä vaikeuttaa niiden ymmärrettävyyttä ja on omiaan vähentämään oikeusavun tehokasta käyttöä. Yhteistyön tarve unionin jäsenvaltioiden välillä rikosoikeudellisissa asioissa on lisääntymässä ja siksi oikeusviranomaisten käytettävissä pitää olla tehokkaat tavat todisteiden hankkimiseen oikeudenkäyntiä varten toisesta unionin jäsenvaltiosta.

Eurooppalaista tutkintamääräystä koskeva direktiivi on tarkoitus panna täytäntöön kansallisesti niin sanotulla sekamuotoisella voimaansaattamislailla. Lainsoveltajan kannalta ratkaisu on ongelmallinen, sillä osa sovellettavista säännöksistä sisältyy kansalliseen voimaansaattamislakiin osan sisältäessä direktiiviin, johon voimaansaattamislaissa viitataan. Kansallisten oikeusviranomaisten kannalta direktiivin ja kansallisen lain soveltaminen rinnakkain, johon valittu menetelmä tulee johtamaan, aiheuttaa lisätyötä ja vähentää lainsäädännön selkeyttä. Mietinnössäkkin on tunnustettu (s. 15), että asiasisältöinen laki olisi lainsoveltajan näkökulmasta sekamuotoista lakia selkeämpi. Periaatteelliselta kannalta ongelmana voidaan nähdä myös se, että direktiiviä ei ole tarkoitettu suoraan sovellettavaksi vaan direktiiville on annettu tulkintavaikutus, joka edellyttäisi kansallisen lainsäädännön olemassaoloa. Kansallisen voimaansaattamislain sisältäessä pääosin viittaussäännöksiä ao. direktiiviin tällaiselle tulkintavaikutukselle ei jää järkevää sisältöä.

Mietinnössä on viitattu perustuslakivaliokunnan kannanottoihin sekamuotoisen voimaansaattamisen reunaehdoista (PeVL 50/2006 ja 23/2007). Vaikka sekamuotoinen voimaansaattaminen olisi mahdollinen vaihtoehto, ei se ole lainsoveltajan kannalta paras mahdollinen edellä mainitut näkökohdat huomioiden. Mietinnössä ei ole kunnolla pohdittu vaihtoehtoa, että direktiivin sisältö olisi voimaansaattettu kansallista lainsäädäntöä muuttamalla kuten eurooppalaisen pidätysmääräyksen osalta on menetelty. Tältä osin on todettu ainoastaan, että ns. transformaatio on vaihtoehto sekamuotoiselle voimaansaattamiselle, mutta sekään ei vapauttaisi lainsoveltajaa velvollisuudesta noudattaa direktiiviä.

Mietinnön perusteluista (s. 15) päätellen työryhmä on pitänyt direktiivin täytäntöönpanotapaa valittaessa asiasisällöistä lakia huonompana vaihtoehtona lähinnä siksi, että sekamuotoista täytäntöönpanolakia käytettäessä vältetään vaara siitä, että lakiin otettaisiin direktiivin artiklatekstistä poikkeavia säännöksiä. Tuomariliiton käsityksen mukaan ehdotettu täytäntöönpanotapa merkitsee sitä, että vastuu mahdollisista direktiivin virhetulkinnoista siirretään lainsäätäjältä yksin virkavastuulla toimivalle lainsoveltajalle. Tätä ei voida pitää asianmukaisena toimintatapana.

Tuomariliitto pitää edellä lausutuista syistä perustellumpana, että voimaansaattaminen toimeenpannaan säätämällä direktiivin pohjalta kansallinen säädös.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon valmistelusta on vastannut käräjätuomari Antti Tapanila. Lausuntoasiaa on käsitelty Käräjäoikeustuomarit ry:n hallituksessa 19.8.2016 sekä Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa 29.8.2016.

Helsingissä 31.8.2016

Tuomariliiton puheenjohtaja,
hovioikeudenneuvos

Kimmo Vanne